

**MIGRACIJOS DEPARTAMENTO PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS PRIEGLOBSČIO REIKALŲ SKYRIUS****PAŽYMA APIE UKRAINOS VALSTYBĖS TEIKIAMĄ PAGALBĄ VIDUJE
PERSIKĖLUSIEMS ASMENIMS**

2015-03-20 Nr. UKR 15/6-3-12
Vilnius

2014 m. spalio 15 d., Socialinės politikos ministerija pradėjo viduje priverstų persikelti asmenų registravimą ir finansinės paramos teikimą- tai didelė pažanga, sprendžiant VPA klausimus. Vėliau vyriausybė paskelbė, kad asmenys iš sričių, kurių nekontroliuoja vyriausybė, turi registruotis kaip šalies viduje persikėlę asmenys, siekiant perduoti jiems pensijas ir socialines išmokas į tuos regionus, kur vyriausybė turi galimybes pervesti šias išmokas. Asmenys, kurie yra perdavę savo įgaliojimus kitiems iki šios registravimosi procedūros įsigaliojimo, t.y. nuo spalio mėn. vidurio, privalo iki 2015 m. vasario mėn. 1 d. įsiregistruoti kaip viduje persikėlę asmenys arba jiems skirtos išmokos bus sustabdytos. Šis mokėjimų sustabdymas vyriausybės nekontroliuojamose srityse, buvo paskatas visų socialinių išmokų gavėjams privalomai registruotis kaip šalies viduje persikėlusiams asmenims, siekiant įgyti teises į socialines išmokas. Kai kuriuose regionuose, apie 50 proc. naujai įregistruotų šalies viduje persikėlusiuju buvo pensininkai. Vasario 1 d. terminas susijęs tik su tais, kurie iki spalio mėn. vidurio jau perleido savo socialinių išmokų mokėjimus įstaigoms vyriausybės kontroliuojamose zonose, ir tais, kurie buvo perkelti po šios datos ir galėjo registruotis MoSP nuo persikėlimo datos.

2014 m. spalio 20 d. Ukrainos parlamentas priėmė įstatymą „Dėl viduje persikėlusiu asmenų teisių ir laisvių užtikrinimo“; įstatymas įsigaliojo nuo 2014 m. lapkričio 22 d. Įstatyme numatytas šalies viduje persikėlusiu asmenų apibrėžimas iš esmės atitinka tarptautinius standartus. Jame pateikiamas tam tikras VPA teisių rinkinys; apsauga nuo diskriminacijos ir prievartinio gražinimo; pagalba savanoriškam grįžimui; supaprastinta prieiga prie socialinių ir ekonominių paslaugų, įskaitant gyventojų registravimą ir įdarbinimą. Įstatymas taip pat įpareigoja vyriausybę sukurti šalies viduje persikėlusiu asmenų integracijos strategiją. Ministrų kabinetas jau priėmė rezoliucijas, apgyvendinimo, registravimo, nuosavybės klausimais, socialinės pagalbos registruojant

privačias įmones, švietimo ir kitais klausimais, susijusiais su viduje persikėlusiu asmenų padėtimi.¹

Apie 2014 m. lapkričio 19 d. įstatymą „Dėl viduje persikėlusiu asmenų teisių ir laisvių užtikrinimo“ (rus.«Об обобщеспечении прав и свобод внутренне перемещенных лиц».

Ukrainos prezidentas Petro Porošenko lapkričio 19 d. pasirašė įstatymą Nr. 4490-1 „Dėl viduje persikėlusiu asmenų teisių ir laisvių užtikrinimo“ (rus.« Об обобщеспечении прав и свобод внутренне перемещенных лиц»). Įstatymas numato, kad Ukrainos pilietis turi teisę į apsaugą nuo priverstinio vidinio persikėlimo arba priverstinio grįžimo į paliktą gyvenamąją vietą. Vidinio persikėlimo faktą patvirtina pažymėjimas apie tai, kad asmuo įtrauktas į viduje persikėlusiu asmenų registrą. Kad gautų tokį pažymėjimą, asmuo privalo kreiptis į vietos administracijos socialinės apsaugos padalinį pagal savo faktinę gyvenamąją vietą. Įstatymas numato, kad asmuo be kitų teisių turi teisę į saugias gyvenimo ir sveikatos sąlygas; į valstybės, savivaldybės ar privačių asmenų suteiktą gyvenamąjį plotą 6 mėnesių laikotarpiui (su sąlyga, kad asmuo mokės komunalines išlaidas); į pagalbą pergabenant jo kilnojamąjį turtą; pagalbą grįžti į paliktą gyvenamąją vietą; į aprūpinimą vaistais įstatymų numatyta tvarka; į nemokamą naudojimąsi visomis viešojo transporto priemonėmis, jei, išnykus aplinkybėms, dėl kurių jis buvo priverstas persikelti, jis grįžtų į paliktą gyvenamąją vietą. Įstatyme taip pat numatyta, kad vietos valdžios institucijos privalo pasirūpinti nemokamu viduje persikėlusiu asmenų maitinimu iki jie bus pripažinti bedarbiais arba gaus darbą, bet ne ilgiau nei 1 mėnesį.²

Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdyba (JTVPK) pareiškė, jog organizacija yra pasirengusi padėti Ukrainos vyriausybei įgyvendinti šio įstatymo nuostatas.³

Įstatymo įgyvendinimas reikalauja papildomų lėšų, tačiau ne didinat biudžeto išlaidas, o panaikinant kliūtis gauti tarptautinių bei labdaros organizacijų paramą,

¹ UNHCR International Protection Considerations related to developments in Ukraine – Update II
Prieiga internete anglų k.: <http://www.refworld.org/docid/54c639474.html>; lietuvių k.:
http://coi.migracija.lt/lt/aktualijos/2015_01_15_jtvpk_tarptautins_apsaugos_teikimo_aptarimas_atsizhvelgian_t_padt

² Unian.net; Президент подписал закон о статусе переселенцев; 2014-11-19
Prieiga internete: <http://www.unian.net/politics/1011441-prezident-podpisal-zakon-o-statuse-pereselentsev.html>;

³Factiva. Interfax.UNHCR ready to help Ukrainian authorities implement law on internally displaced persons;
2014-10-20

sumažinant palūkanų normas tam tikroms kreditavimo programoms bankų pelno sąskaita. Įstatymo rengime dalyvavo JTVPK, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO), Valstybinė Ukrainos migracijos tarnybos bei viduje persikėlusiu asmenų viešųjų įstaigų atstovai pagal Charkovo teisininkų grupės parengtą projektą bei Teisingumo ministerijai padarius tam tikrus pakeitimus.⁴

Viduje priversti persikelti asmenys Ukrainos teritorijoje pasitraukė daugiausia iš Luhansko regiono į Donecko miestą ir Donecko regioną, o iš Donecko, Luhansko ir Krymo – į kitas Ukrainos vietas, daugiausia vakaruose. Savo namus paliko apie pusė Donecko ir Luhansko gyventojų; žmonės buvo priversti du, tris kartus persikelti, ieškodami tinkamos vietos apsigyventi ilgesniam žiemos laikotarpiui. Charkovo ir Donecko regionai priglaudė didžiausią skaičių vidinių persikėlėlių: atitinkamai daugiau nei 110 800 ir 59 000.

Didžiausias grįžusiųjų skaičius užfiksuotas Kramatorsko ir Slaviansko miestuose Donecko regione, tačiau kai kurie vidiniai persikėlėliai, apsistoję Kijeve ir Charkove, taip pat pradėjo grįžti į namus. Kai kurie persikėlėliai grįžo tik tam, kad pasiimtų būtinus peržiemoti daiktus, ar kad pažiūrėtų, kokioje būklėje jų likusi nuosavybė. Yra ir tokių, kurie nusprendė sugrįžti į buvusias gyvenamąsias vietas tiesiog neturėdami, kur kitur prisiglausti.

Vidiniai persikėlėliai ir toliau bėga iš rytinių regionų, o nuo rugpjūčio mėn. išaugo skaičius asmenų, paliekančių Krymą. Kai kurie asmenys, paliekantys Krymą, yra politiniai aktyvistai, žurnalistai, bijantys grasinimų, yra ir tokių, kurie baiminasi religinio persekiojimo. Maskva priėmė įsakymą, kuriuo Krymo gyventojai, nepriėmę Rusijos pilietybės, laikomi „užsieniečiais“.⁵

Nedarbingi asmenys šiuo metu gauna 884 grivinas, darbingi–dvigubai mažesnes išmokas. Tokia parama truks šešis mėnesius. Kad gautų šias išmokas, asmuo privalo užsiregistruoti ir įforminti viduje persikėlusiojo pažymėjimą. Dėl šios priežasties parlamentas supaprastino ir iš esmės įteisino tokio pažymėjimo išdavimo procedūrą. Pažymėjimą persikėlėliai gali gauti nemokamai vietiniuose socialinės šalpos administracijos padaliniuose pagal savo faktinę gyvenamąją vietą. Tam reikia turėti

⁴Factiva. Interfax. Ukrainian president signs law on internally displaced person; 2014-11-14

⁵Internal displacement monitoring centre; Time to act: Internal displacement on the rise in Ukraine IDMC; 2014-10-22

Prieiga internete: <http://www.internal-displacement.org/europe-the-caucasus-and-central-asia/ukraine/2014/time-to-act-internal-displacement-on-the-rise-in-ukraine/>

pasą arba kitą dokumentą, patvirtinantį asmens tapatybę bei faktą, jog asmuo gyveno Kryme ar antiteroristinių operacijų vykdymo (rus. trump. ATO) zonoje.

Duomenys apie persikėlėlius suvedami į Centrinę persikėlusiu asmenų duomenų bazę. Joje taip pat bus saugomi duomenys apie buvusią bei esamą asmens gyvenamąją vietą bei apie valstybės išmokas tam asmeniui. Jei tokie asmenys ketina keisti gyvenamąją vietą, jie privalo per 10 dienų apie tai pranešti.

Naujasis įstatymas taip pat numato atvejus, kai toks persikėlusiojo asmens pažymėjimas gali būti neišduotas: pirma, pažymėjimas nebus išduotas, jei asmuo prarado asmens tapatybę ir pilietybę patvirtinantį dokumentą (dokumentą atgavus, persikėlusiojo asmens pažymėjimas bus išduotas); antra, jei valstybinės institucijos nustatys, kad asmuo apie save pateikė melagingą informaciją; trečia, jei „nebėra aplinkybių, dėl kurių asmuo buvo priverstas persikelti“. Kitaip sakant, kalbama apie situaciją, jei kariniai veiksmai Donbase baigtųsi, ir Krymas būtų grąžintas Ukrainai. Pažymėjimo neišdavimas gali būti skundžiamas teismui.

Be išmokų, parlamentas šiuo įstatymu numatė ir kitų persikėlėliams suteikiamų garantijų. Yra numatyta teisė į nemokamą gyvenamąjį būstą šešis mėnesius nuo registravimosi. Viduje priversti persikelti asmenys privalo mokėti tik už komunalines paslaugas. Daugiavaikėms šeimoms, neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus asmenims nemokamas būstas gali būti suteiktas dar ilgesniam laikotarpiui.

Persikėlėliai gali kreiptis į vietos valdžią su prašymu perkelti jų kilnojamąjį turtą į naują jų gyvenamąją vietą arba į jų seną būstą, jei jie nuspręstų grįžti į Donbasą arba Krymą. Grįžimo atveju, viešuoju transportu jie gali naudotis nemokamai. Įstatymas taip pat numato galimybę pabėgėlių vaikams lankyti ugdymo įstaigas, gauti socialines ir administracines paslaugas, registruoti civilinės būklės aktus. Valstybės finansuojami studentai iš Donbaso ir Krymo galės tęsti studijas kituose Ukrainos regionuose. Pagaliau persikėlėliams nebereikia vykti į pavojingus miestus, kad susitvarkytų atleidimo iš darbo dokumentus ar perregistruotų pensijos gavimo vietą. Humanitarinė ir labdaros pagalba nebus apmokestinama.

Europos Tarybos pirmininkas teigiamai įvertino garantijų persikėlėliams įteisinimą. „Tai ilgai lauktas įvykis. Įstatymas yra rimtas pagrindas patenkinti poreikius tų, kurie buvo priversti palikti savo namus dėl konflikto rytinėje Ukrainoje ir dėl neteisėtos Krymo aneksijos. Tai, nepaisant sunkios padėties šalyje, liudija apie Ukrainos

pasirengimą imtis priemonių, kad būtų apsaugotos pažeidžiamiausių visuomenės sluoksnių žmogaus teisės.“⁶

Vidinio persikėlimo monitoringo centro (angl. Internal Displacement Monitoring Centre, IDMC) 2014 m. spalio 22 d. pranešime teigiama, kad viduje priversti persikelti asmenys (toliau– VPA) – daugiausia moterys ir vaikai, nes vyrai dažnai pasilieka saugoti šeimos nuosavybę arba dėl to, kad ginkluotos grupuotės jiems neleidžia išvykti. 66 proc. viduje persikėlusiujų – moterys, 31 proc.- vaikai ir apie 19 proc.- žmonės su negalia arba vyresnio amžiaus gyventojai. Didžioji dalis – ukrainiečiai, taip pat yra rusų, čigonų, turkų mešketų ir studentų užsieniečių. Dauguma persikėlusiujų iš Krymo yra Krymo totoriai.

Apie 20 proc. VPA gyvena kolektyviniuose laikinuose centruose, įsteigtuose studentų bendrabučiuose, sanatorijose, vienuolynuose ar vasaros stovyklų pastatuose. Apie 10 proc. VPA yra apsigyvenę būstuose žiemos sezonui netinkančiomis sąlygomis. Šalies valdžia sukūrė internetinį puslapį <http://www.migrants.gov.ua/>, kuriame skelbiama informacija ir apie būstus VP asmenims. Informacijos apie privačiuose būstuose gyvenančių VPA padėtį nėra daug. Daugelis gyvena pas draugus, gimines arba yra gavę būstą dėka ryšių, susijusių su verslu, religinėmis bendruomenėmis ar visuomeninėmis organizacijomis. Dalis būstą nuomojasi patys, tačiau kiek tokių asmenų yra– nežinoma. Kai kurie VPA jaučia spaudimą iš būstų šeimininkų, nes pastarieji savanoriškai būstus buvo davę tik neilgam laikotarpiui. Daug VPA nebegali sau leisti mokėti nuomos už būstus ir vis daugiau tokių žmonių kreipiasi į valdžią dėl pagalbos gauti gyvenamąją vietą. Dalis VPA yra įsigiję būstus savo lėšomis. Pernai metų vasarą asmenys, atvykę iš Donecko, Luhansko, Odesos, Charkovo ir Krymo įsigijo apie 40 proc. visų Kijeve parduotų butų. Žinoma, ne visi įsigiję būstus yra VPA, tačiau tendencijos rodo, kad iš minėtų regionų išvykę asmenys yra linkę persikelti gyventi kitur su ilgalaike perspektyva. Tai, kad dalis Ukrainos gyventojų savo gyvenamąsias vietas palieka preventyviai, liudija, kad yra asmenų, galinčių pagerinti savo padėtį patys, savo jėgomis.

Vis daugėja pranešimų apie augančią įtampą tarp VPA ir bendruomenių, į kurias jie atvyksta. Dažniausia to priežastys susijusios su menkais valdžios ištekliais, kurių vis mažėja. Pavyzdžiui, tėvai, mėnesių mėnesiais laukę vaikų priėmimo į darželius, piktinasi, kad VPA vaikams suteikiama pirmumo teisė. JT specialusis pranešėjas savo vizito metu tiriant VPA teisių padėtį gavo pranešimų apie VPA išskirimą ir diskriminaciją dėl to, kad jie – atvykėliai iš kitų regionų. JTVPK taip pat atkreipė dėmesį į VPA iš rytų

⁶ BBC.CO.UK. Гарантии для переселенцев: бесплатное жилье на полгода; 2014-10-21; Prieiga internete: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/10/141021_ru_s_displaced_law

diskriminaciją dėl politinių sumetimų. Kai kurie VPA minėjo, jog savininkai atsisako išnuomoti jiems būstus dėl to, kad jie yra iš rytinių regionų.⁷

2014 m. spalio 10 d. Laisvės radijo vaizdo medžiaga, kurioje Lvovo (vakarų Ukraina) miesto gyventojai dėsto savo požiūrį į asmenis, atvykstančius iš rytinių regionų, butų nuomą, karinę tarnybą, lengvatas, pasitikėjimą jais ir kt.

<http://www.rferl.org/media/video/ukraine-conflict-displaced/26630447.html>

Jungtinių Tautų humanitarinių reikalų koordinavimo biuro (angl. the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA) 2014 m. rugpjūčio 16–22 d. ataskaitoje teigiama, kad vis dažniau pasigirstantys VPA skundai dėl diskriminacijos: gyvenamųjų patalpų savininkai nenori išnuomoti būstų, bankai atsisako išduoti paskolas, darbdaviai vengia įdarbinti tokius asmenis, o žiniasklaida dar labiau kursto aistras pabrėžtinai kalbėdama apie tai, kaip VPA atima darbus ir vengia karinės mobilizacijos.⁸

Kadangi VPA skaičius iš rytų Ukrainos sparčiai auga, resursai jiems suteikti pagalbą senka. Nepaisant to, įvairių etninių grupių VPA jaučiasi dėkingi už paramą ir geranoriškumą vietos gyventojų, ir nei vienas iš HRW apklaustų asmenų – įskaitant Krymo totorius ar etninius rusus, atvykstančius į Kijevą ar vakarų Ukrainos regionus neužsiminė apie kokius nors su kalba ar kuo kitu susijusią tautinę įtampą. Kita vertus, kai kurios savanorių grupės Lvove, Vinicijoje ir Kijeve teigė, kad tarp vietos gyventojų atvykėlių atžvilgiu atsiranda „per ilgai užsibuvusio svečio“ nuotaikos, ir geranoriškumas pamažu ima mažėti. Prie to prisidėjo kelių vietos administracijų (įskaitant Kijevo ir Lvovo) pareiškimai, kad šie miestai daugiau VPA „absorbuoti“ nebegali.

Ne vienas savanoris Vinicijoje bei Lvove HRW organizacijos atstovams užsiminė, kad tarp vietos gyventojų kyla nepasitenkinimas VPA, plinta nerimas, kad jie užims darbo vietas, naudosis valdžios ištekliais, ypač ten, kur VPA koncentracija didelė. Savanorių iš Lvovo liudijimu, atsiranda pavienių atvejų, kai butų savininkai atsisako išnuomoti būstus žmonėms, atvykusiems iš rytų Ukrainos. Organizacija HRW yra užfiksavusi pranešimų apie tai, kad regionų administracija atsisako suteikti būstą tvirto sudėjimo vyrams, atvykusiems iš Donbaso, baimindamasi, kad jie gali būti sukilėlių šalininkai ir išprovokuoti konfliktus su vietos gyventojais. Viena nenorėjusi pavardės skelbti administracijos atstovė

⁷ Internal displacement monitoring centre; Time to act: Internal displacement on the rise in Ukraine; 2014-10-22

<http://www.internal-displacement.org/europe-the-caucasus-and-central-asia/ukraine/2014/time-to-act-internal-displacement-on-the-rise-in-ukraine>

⁸ http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Sitrep%208_Ukraine_22.08.2014.pdf

paliudijo, kad tarp valdžios institucijų tarnautojų yra nerašyta taisyklė nesuteikti būsto vyrams iš rytų, nes jie privalo kautis Ukrainos armijos gretose. Tarnautoja pasakė: „Mes manome, kad stiprūs vyrai iš rytų Ukrainos privalo stoti į kovą greta su mūsų kareiviais. Tai jų žemė, ir jie privalo ją ginti, o ne slėptis už mūsų nugarų“.⁹

Pasak Ukrainos valstybinės nepaprastosios padėties tarnybos vadovės Natalijos Bystrajos spaudos konferencijos metu pateiktos informacijos, tarnyba pastaruoju metu nefiksuoja didesnio persikėlusiujų asmenų skaičiaus. „Gyventojai iš antiteroristinės operacijos vykdymo regionų bei iš teroristų okupuotų teritorijų ir toliau palieka savo namus. Nepaisant to, tokių asmenų skaičiaus augimo tarnyba nepastebi. Per pastarąją savaitę į tranzitinius Nepaprastosios padėties tarnybos punktus Konstantinovkos ir Slaviansko miestuose ir Donecko srities regioninį štabą savarankiškai kreipėsi 634 asmenys, 11 iš jų- ikimokyklinio amžiaus vaikai ir 10 asmenų su ribotomis galimybėmis (rus. с ограниченными возможностями). Remiantis N. Bystrajos žodžiais, tai daugiausia asmenys, paliekantys teroristų kontroliuojamas teritorijas. Visi, kurie kreipėsi į „susitikimo punktus“ ir regioninius štabus, gavo būtiną pagalbą, o paskyrus jiems vietą, kur galės persikelti į kitą šalies regioną, jie buvo nemokamai nugabenti į paskirtą vietą, jiems buvo suteiktas laikinas būstas ir visos būtinos socialinės garantijos.

Remiantis tarnybos atstovės žodžiais, šiuo metu yra daugiau nei 907 įvairios nuosavybės objektai, kuriuose galima apgyvendinti 15 000 viduje persikėlusiu asmenų. Be to, toliau vykdomi infrastruktūros darbai vadinamuosiuose tranzitiniuose miesteliuose, įkurtuose Vokietijos vyriausybės paramos lėšomis. Šiuo metu tokie miesteliai veikia Charkove, Zaporožėje, Pavlograde, Krivoj Roge ir Nikopolėje. Artimiausiu metu bus įrengti dar du miesteliai Dnepropetrovske ir Dneprodzeržinske.¹⁰

Vokietijos vyriausybės paramos lėšomis buvo pastatyti penki tranzitiniai miesteliai Pavlograde, Krivoj Roge, Nikopolėje, Dneprodzeržinske. Miesteliuose numatyta apgyvendinti 2456 viduje persikėlusius asmenis¹¹.

⁹ Human Rights Watch [Ukraine: Letter to President Poroshenko on Internally Displaced Persons](http://www.hrw.org/node/127514); 2014-07-21; <http://www.hrw.org/node/127514>

¹⁰ City news.net; Увеличения количества перемещенных лиц из зоны АТО в последнее время не наблюдается; 2015-03-16; prieiga internete: <http://www.citynews.net.ua/news/42287-uvelicheniya-kolichestva-peremeschennyh-lic-iz-zony-ato-v-poslednee-vremya-ne-nablyudaetsya.html>

¹¹ Ukrinform.ua; В Днепропетровске открыли уже четвертый городок из "домиков Меркель"; 2015-03-13; prieiga internete:

<http://www.ukrinform.ua/rus/news/v-dnepropetrovske-otrili-uge-chetvertiy-gorodok-iz-domikov-merkel-1723927>

Šie tranzitiniai miesteliai yra skirti viduje priverstiems persikelti asmenims iš Luhansko ir Donecko. Tokie žmonės miestelyje bus apgyvendinti trims mėnesiams. Per tą laiką jiems bus surasta nuolatinė gyvenamoji vieta apskrityje arba kituose šalies regionuose. Tranzitinis miestelis– tai namai su šeimyninio tipo butais, bendrabučiais, skalbykla ir administracijai skirtu pastatu. Moduliniuose namuose yra viskas, ko reikia kasdieniam gyvenimui: pradant baldais, baigiant virtuvine įranga. Namai– su patogumais, juose yra elektrinės viryklės, indai. Visuose septyniuose tokiuose miesteliuose gali apsigyventi 2040 viduje priverstų persikelti asmenų.¹²

Ukrainos ministrų kabinetas planuoja skirti pakartotinę finansinę pagalbą viduje priverstiems persikelti asmenims iš Donbaso. Apie tai paskelbė Socialinės politikos ministerijos vadovas Pavelas Rozenko. Išmokos bus pradėtos mokėti balandžio mėn., pasibaigus pusmečio valstybės paramos programos laikotarpiui. Ministras paragino persikėlusius asmenis iš naujo kreiptis į socialinės paramos įstaigas. „Buvo susitarta, kad kitą savaitę bus padaryti kai kurie spalio mėn. priimto potvarkio pakeitimai, taip bus suteikta galimybė viduje persikėlusiesiems asmenims pakartotinai kreiptis dėl pagalbos, nes juk socialinė šių žmonių padėtis per tuos šešis mėnesius nepagerėjo. Taikos nėra, todėl žmonės sugrįžti į savo namus negali.“ Ministras pridūrė, kad, padarius pakeitimus teisės aktuose, susijusiuose su valstybės biudžeto lėšomis pagalbai persikėlusiesiems asmenims, jų pagalbai bus skirta dar apie 3 milijardai grivinų. Pasak ministro, „visos reikalingos lėšos jau yra.“ 2014 m. spalio mėn. Ukrainos ministrų kabinetas nustatė mėnesines išmokas viduje persikėlusiesiems asmenims: nuo 442 iki 884 grivinų, priklausomai nuo asmens darbingumo lygio. Bendra suma, skirta šeimai, negali viršyti 2400 grivinų.¹³

Ukrainoje pradėjo veikti „karštoji linija skirta suteikti pagalbą priverstiniam persikėlėliams ir asmenims, nukentėjusiems nuo ginkluoto konflikto šalies rytuose. Veiklą organizuoja savanoriška organizacija «Донбасс SOS» kartu su Tarptautine migracijos organizacija, finansuojant Europos Sąjungai. Apie tai pranešė TMO biuro Ukrainoje atstovas Manfredas Profazi. Pasak atstovo, paskambinę telefonu Nr. 0800 309 110 persikėlėliai ir asmenys, nukentėję nuo konflikto, turės galimybę nemokamai gauti praktinę informaciją, susijusią su būsto paieška ir gyvenimo sąlygomis, registracija, galimybė gauti

¹² Ukrinform.ua; В Павлограді откryлся городок «домиков Меркель»; 2015-02-13; prieiga internete:

http://www.ukrinform.ua/rus/news/v_pavlograde_otkrylsya_gorodok_domikov_merkel_1713828 B

¹³ Korrespondent.net; Кабмін повторно виділит допомогу переселенцям; 2015-03-18

Prieiga internete: <http://korrespondent.net/ukraine/3492513-kabmyn-povtorno-vydelyt-pomosch-pereselentsam>

socialines išmokas, dokumentų atkūrimu, išsilavinimu, galimybėmis gauti darbą, humanitarinę pagalbą, medicinos ir psichologinę pagalbą, persikėlimams skirtomis vyriausybėmis ir tarptautinėmis paramos programomis ir kt. Telefono linija veiks nuo 9 val. iki 21 val. darbo dienomis, o šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. iki 18 val. Karštoji linija veikia jau metus, tačiau gavus paramą iš TMO ir Europos Sąjungos atsiranda dar daugiau galimybių užtikrinti informacijos sklaidą persikėlimams. Naujajai programai skirtas 6.5 mln. eurų biudžetas. Pinigai skiriami ne tik „karštosios linijos“ veiklos darbo organizavimui, bet ir išmokoms persikėlimams, jų pirminių poreikių patenkinimui, taip pat paramai bendruomenėms, priimančioms viduje priverstus persikelti asmenis.¹⁴

Nepaisant progreso, pasiekto užtikrinant VPA teises, 1 150 700 tėra tik apytikriai skaičiai, nes ne visi žmonės registruojasi. Kai kurie VPA nesiregistruoja, nes jiems nereikia paramos- jie gali išgyventi iš savo lėšų, taip pat yra vyrų, sukakusių 18 metų amžiaus, kurie nesiregistruoja, norėdami išvengti šaukimo į armiją.

Yra asmenų, kurie negali registruotis dėl techninių problemų, pvz., dėl to, kad neturi valstybės išduotų asmens tapatybės dokumentų, kiti dėl ribotų Socialinės politikos ministerijos techninių galimybių įvertinti registracijos prašymų. Pvz., apie 6000 romų tautybės asmenų negali gauti VPA statuso, nes neturi gyvenamosios vietos registracijos dokumentų. Dar viena iš registracijos kliūčių susijusi su tuo kad yra asmenų, kurie pasitraukė iš vietovių, kurios dar nėra pripažintos „valdžios nekontroliuojamomis teritorijomis“.

Sumaištis kyla ir dėl to, kaip galinčius gauti paramą apibrėžia VPA įstatymas ir Rezoliucija Nr. 509. Įstatymas sako, kad viduje persikėlęs asmuo yra „pilietis arba nuolatinis Ukrainos gyventojas, kuris buvo priverstas bėgti dėl konflikto, laikinos okupacijos, bendro smurto ar paplitusių žmogaus teisių pažeidimų“. Pagal Rezoliuciją Nr. 509 viduje persikėlusio asmens apibrėžimas apima ir užsieniečius bei asmenis be pilietybės, nuolat gyvenančius Ukrainoje, tačiau priverstus persikelti iš vyriausybės nekontroliuojamų teritorijų. Praktikoje Rezoliucijos Nr. nuostatomis taikomas prioritetas, tačiau tai vis tiek kartais tampa kliūtimi asmeniui registruotis kaip viduje priverstam persikelti. Kai kuriais atvejais taip atsitinka dėl to, kad asmuo būna išvykęs preventyviai, iš anksto, kaimui dar tebesant vyriausybės kontroliuojamoje teritorijoje, arba bėgo tuo metu,

¹⁴Інформаційне агентство Уніан; В Україні открыта горячая телефонная линия для помощи вынужденным переселенцам; 2015-03-12; prieiga internete: <http://health.unian.net/country/1054657-v-ukraine-otkryta-goryachaya-telefonnaya-liniya-dlya-pomoschi-vynujdennyim-pereselentsam.html>

kai jo gyvenamoji vieta nebuvo oficialiai pripažinta kaip nevyriausybinių jėgų kontroliuojama teritorija, kaip pvz., Debalcevēs miestas pirmosiomis kovų dienomis.¹⁵

Vidinio persikėlimo alternatyva (JTVPK nuomonė apie tarptautinę apsaugą įvykių Ukrainos kontekste; II atnaujinimas, 2015 m. sausio mėn.)^{16 17}

29. Vidinio persikėlimo alternatyvos taikymo analizė turi remtis aktualumu (angl. „relevance“) ir pagrįstumu („reasonableness“) dabartinių aplinkybių Ukrainoje kontekste. Tikėtina, kad vidinio persikėlimo alternatyva gali būti aktuali ir tinkama daugelio asmenų iš konflikto nepaliestų regionų atžvilgiu.

30. Jei vidinio persikėlimo alternatyva svarstyтина, tai turi būti daroma individualiai išnagrinėjant alternatyvos pagrįstumą, atsižvelgiant į konkrečias asmens aplinkybes.¹⁰² Būtina įvertinti daug veiksnių, siekiant nustatyti, ar asmuo galėtų gyventi pakankamai normalų gyvenimą, nepatirdamas pernelyg didelių sunkumų perkėlimo vietoje, atsižvelgiant į jo ar jos padėtį. Tai apima apsaugos ir saugumo situaciją siūlomoje perkėlimo vietoje, pagarbą žmogaus teisėms toje srityje ir ekonomines išgyvenimo galimybes. Nors Ukrainos teisinė sistema ir pagalbos programos užtikrina daugelio pagrindinių teisių apsaugą, kai kuriems asmenims, priklausomai nuo individualių aplinkybių, negali būti taikomi „pagrįstumo“ kriterijai. **Pirma**, kai kurie asmenys praktiškai negali naudotis apgyvendinimo, pragyvenimo ir svarbių paslaugų galimybėmis. Tokiems asmenims siūlomoje perkėlimo vietoje gali trūkti paramos iš šeimos ar bendruomenės. Kaip jau minėta, šalies viduje persikėlusieji asmenys praneša, kad jie susiduria su didžiuliais administraciniais sunkumais, užkertančiais kelią jiems naudotis savo teisėmis pagal Ukrainos įstatymus. Diskriminacija ir šalyje blogėjančios ekonominės sąlygos sukėlė dar didesnius sunkumus, įsikuriant naujose vietose. **Antra**, mažumų grupės susiduria su tam tikrais sunkumais gaunant bendruomenės pagalbą. Neregistruoti romai negali naudotis valstybės paramos programomis, o socialinė diskriminacija, anot pranešimų, neleidžia jiems gauti bendruomenės paramą. Be to, dėl plačiai paplitusios diskriminacijos, asmenys, priklausantys netradicinei seksualinei orientacijai bei lytinei

¹⁵ Internal Displacement Monitoring Centre; IDP registration in Ukraine: Who's in? Who's out? And who's counting? 2015-03-19; prieiga internete: <http://www.internal-displacement.org/blog/2015/idp-registration-in-ukraine-whos-in-whos-out-and-whos-counting>

¹⁶

http://coi.migracija.lt/lt/aktualijos/2015_01_15_jtvpk_tarptautins_apsaugos_teikimo_aptarimas_atsizvelgian_t_padt

¹⁷ [http://www.refworld.org/cgi-](http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain?page=search&docid=54c639474&skip=0&query=Ukraine&searchin=title&sort=date)

[bin/tehis/vtx/rwmain?page=search&docid=54c639474&skip=0&query=Ukraine&searchin=title&sort=date](http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain?page=search&docid=54c639474&skip=0&query=Ukraine&searchin=title&sort=date)

tapatybei, susiduria su papildomais sunkumais siekdami paramos. **Trečia**, vyriausybė sukūrė ribotas pagalbos programas srityse (pvz., finansinės paramos programa), kurių apimtis ir mastas gali būti nepakankamas, norint patenkinti visų asmenų ar šeimų reikmes. Pavyzdžiui, gali būti, kad asmenys, turintys sudėtingų medicininių poreikių, negalės naudotis jiems gyvybiškai svarbiomis medicinos procedūromis. Dėl vaistų trūkumo Ukrainoje, pacientai, sergantys ŽIV ar atsparios formos tuberkulioze, negalės gauti jiems gyvybiškai reikalingų vaistų. Be to, svarbių specializuotų medicinos arba psichologinių paslaugų dėl jų brangumo ar ribotų galimybių paprastai negali gauti asmenys, patyrę kankinimus ir smurtą. Žmonės su negalia taip pat dažniausiai negauna perkėlimo vietose reikiamų medicinos paslaugų dėl riboto tokių paslaugų teikimo. Galiausiai, jei prieiga prie būsto, švietimo ir užimtumo galimybių daugeliui šalies viduje persikėlusiu asmenų yra tikras iššūkis, persikėlusieji asmenys su negalia susiduria su dar daugiau kliūčių šiuo atžvilgiu. Siekiant įvertinti vidinio persikėlimo alternatyvos pagrįstumą, reikia atsižvelgti į šiuos elementus, taip pat į tikėtiną viduje persikėlusiu asmenų skaičių konkrečioje vietovėje ir VPA gyvenimo sąlygas.

PASTABA. Ši pažyma parengta pagal bendrąsias Europos Sąjungos gaires dėl informacijos apie kilmės šalis apdorojimo remiantis atrinktais viešai skelbiamais informacijos šaltiniais. Informacija buvo renkama, įvertinta ir apdorota per pažymai parengti skirtą terminą. Šis dokumentas nėra ir negali būti išsamus. Be to, šis dokumentas negali nulemti sprendimo dėl konkretaus prašymo suteikti prieglobstį. Pažymoje nėra pateikiama Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos nuomonė ir ja nėra daroma joks politinis pareiškimas.¹⁸

¹⁸ Common EU Guidelines for processing Country of Origin Information (COIO, April 2008, ARGO project JLS/2005/ARGO/GC/03